

بحث: تداوی

یکی از مباحثی که می توان به عنوان تکمیل بحث از «فقه طب» مطرح کرد، بحث تداوی (استعمال

دارد) است:

مقدمه ۱:

اصل در لغت از «دوی یدوی» است که به معنای مریض شدن است و آدوی یدوی هم به معنای مریض کردن دیگران و هم به معنای معالجه کردن دیگران به کار می رود. (از اضداد است) (یداوی به معنای معالجه کردن است و «دواء» (به کسر و فتح و ضم دال) به معنای چیزی است که با آن مداوا می کنند.

مقدمه ۲:

در کلمات روایی فقهی، لغات «تمریض = متکفل مداوا شدن»، «اسعاف = کمک کردن و معالجه کردن» و «تطیب = معالجه کردن» نیز بعضاً مورد اشاره واقع شده است.^۲

مقدمه ۳:

تداوی در لغت به معنی آن است که آدمی خود را معالجه کند، اما صورتی که آدمی دیگری را هم معالجه کند، نیز در ضمن بحث مطرح است. به طور کلی میتوان گفت اصل اولی در تداوی اباحه است، اما این کار گاه واجب است و گاه مکروه است (مثل اینکه از تداوی به آب های گرم نهی شده است) و گاه مستلزم ارتکاب حرام است (مثل اینکه مستلزم نظر تطیب است) و گاه تداوی به انجام حرام است (مثل اکل میته یا شرب خمر) حکم هر یک را باید مستقلاً بررسی کرد:

۱. ابن منظور، ابو الفضل، جمال الدین، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۲۷۹. [أَدْوَاهٌ غَيْرُهُ أَى أَمْرَضَهُ، وَ دَاوَاهُ أَى عَالَجَهُ. يُقَالُ: هُوَ يُدَوِّي وَ يُدَاوِي أَى يُعَالِجُ.]

۲. ن ک: لسان العرب، مصباح المنیر.

مسئله اول: اباحه تداوی:

در اینکه اصل مداوا کردن مباح است، علاوه بر «اصل، اجماع^۱ و عدم خلاف از احدی از عقلا» می

توان به روایاتی تمسک کرد:

روایت (۱) «عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ فِي قُرْبِ الْأِسْنَادِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ ظَرِيفٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلْوَانَ عَنِ جَعْفَرٍ
عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ص أ تَدَاوَى - قَالَ نَعَمْ فَتَدَاوُوا^۱ - فَإِنَّ اللَّهَ لَمْ يُنْزِلْ
دَاءً إِلَّا وَ قَدْ أَنْزَلَ لَهُ دَوَاءً - وَ عَلَيْكُمْ بِالْبَّانِ الْبَقْرِ - فَإِنَّهَا تَرَعَى مِنْ كُلِّ الشَّجَرِ.»^۲

توضیح: ترعی: می چرد

روایت (۲) «وَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي نَجْرَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا
عَبْدِ اللَّهِ عَ عَنِ الرَّجُلِ يَشْرَبُ الدَّوَاءَ - وَ رَبَّمَا قُتِلَ وَ رَبَّمَا سَلِمَ مِنْهُ وَ مَا يَسْلَمُ أَكْثَرَ - قَالَ فَقَالَ
أَنْزَلَ اللَّهُ الدَّوَاءَ وَ أَنْزَلَ الشِّفَاءَ - وَ مَا خَلَقَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا وَ جَعَلَ لَهُ دَوَاءً - فَاشْرَبْ وَ سَمَّ اللَّهُ
تَعَالَى.»^۳

روایت (۳) «وَ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ عَبْدِ الْوَاحِدِ عَنِ النَّضْرِ بْنِ سُؤَيْدٍ عَنِ عَاصِمِ بْنِ حُمَيْدٍ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ
قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَ هَلْ يُعَالَجُ بِالْكَيِّ فَقَالَ نَعَمْ - إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ فِي الدَّوَاءِ بَرَكَتَةً وَ شِفَاءً وَ
خَيْرًا كَثِيرًا - وَ مَا عَلَى الرَّجُلِ أَنْ يَتَدَاوَى وَ لَا بَأْسَ بِهِ.»^۴

روایت (۴) «الْحُسَيْنُ بْنُ بِسْطَامٍ وَ أَخُوهُ فِي طَبِّ الْأَيْمَةِ عَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْعَلَوِيِّ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ
بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ أَبِي الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ عَنْ آبَائِهِ عَ قَالَ: قِيلَ لِلصَّادِقِ عَ الرَّجُلُ يَكْتَوَى بِالنَّارِ - وَ
رَبَّمَا قُتِلَ وَ رَبَّمَا تَخَلَّصَ قَالَ - (قَدْ) اكَتَوَى رَجُلٌ عَلَيَّ عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ص وَ هُوَ قَائِمٌ عَلَيَّ
رَأْسِهِ.»^۵

۱. التنقيح الرائع، ج ۴، ص ۴۶۹.

۲. وسائل الشيعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۳

۳. وسائل الشيعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۳

۴. وسائل الشيعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۳

۵. وسائل الشيعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۳

توضیح: اکتوی: داغ کردن آدمی خود را.

روایت (۵) «وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عَمِيرٍ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَعْقُوبَ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ الرَّجُلُ يَشْرَبُ الدَّوَاءَ - وَيَقْطَعُ الْعِرْقَ وَرَبَّمَا انْتَفَعَ بِهِ وَرَبَّمَا قَتَلَهُ - قَالَ يَقْطَعُ وَيَشْرَبُ.»^۱

روایت (۶) «وَعَنْهُ عَنْ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ خَالِدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ أُخِيهِ الْعَلَاءِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ الْحَسَنِ الْمُتَطَبِّبِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَ إِنِّي رَجُلٌ مِنَ الْعَرَبِ - وَ لِي بِالطَّبِّ بَصْرٌ - وَ طَبِّى طِبُّ عَرَبِيٌّ - وَ لَسْتُ أَخْذُ عَلَيْهِ صَفْدًا قَالَ لَا بَأْسَ - قُلْتُ إِنَّا نَبْطُ الْجُرْحَ وَ نَكْوِي بِالنَّارِ قَالَ لَا بَأْسَ - قُلْتُ وَ نَسْقِي السُّمُومَ الْأَسْمَحِيْقُونَ وَ الْغَارِيْقُونَ - قَالَ لَا بَأْسَ قُلْتُ إِنَّهُ رَبَّمَا مَاتَ - قَالَ وَ إِن مَاتَ قُلْتُ نَسْقِي عَلَيْهِ النَّبِيذَ - قَالَ لَيْسَ فِي حَرَامٍ شِفَاءُ الْحَدِيثِ.»^۲

توضیح: بط: شکافتن جراحت / صدف: عطا

ما می گوئیم: این روایت درباره آن است که آدمی غیر از خود را مداوا کند و این فرض را تجویز کرده است.

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۲

۲. وسائل الشیعة؛ ج ۲۵، ص ۲۲۱